

STATSMINISTERENS TALE 1. MAI 1978 I TRONDHEIM

Da den internasjonale arbeiderbevegelsens pionerer i 1889 grunnla 1. mai som arbeidernes internasjonale kampdag, var hovedmålet for dagens innhold det fjerne mål om 8 timers arbeidsdag. Vi kan i vår del av verden slå oss til ro med at det kravet har vi nådd for lenge siden. Vi har også nådd mange andre politiske og sosiale mål utover dette. Likevel har 1. mai gjennom en stadig fornyelse av dagens innhold den samme appell til millioner i vår egen verdensdel og i de andre delene av verden.

1. mai slo gjennom som en internasjonal mønstringsdag. Det er den fortsatt og det må den fortsette å være.

- 2 -

Det er i første rekke de dype sosiale og økonomiske ulikheter mellom de fattige land i verden og det rike mindretall av nasjoner i Europa og Nord-Amerika som appellerer til oss.

Vi i vår del av verden har liten grunn til å føle stolthet over de resultater vi her har oppnådd. Selv om vi i vårt land etter hvert har økt våre ytelser over statsbudsjettet til utviklingshjelp, slik at vi i dag i forhold til nasjonalinntekten ligger blant de høyeste land i verden, er det alt i alt små ytelser som de rike land overfører til de fattige.

Det er et meget stort misforhold mellom den del av vår samlede inntekt som vi bruker til omfordeling innenlands for å vareta de sosiale og økonomiske interesser til

befolkningsgrupper som har behov for det, og de ressurser som satses på en tilsvarende internasjonal omfordeling av inntekter.

I dag har vi i de rike land en daglønn som er 10 ganger, ja opptil 20 ganger større enn i utviklingslandene.

I de større internasjonale konferanser som har funnet sted i de senere år, har man ikke nådd nevneverdige resultater til å rette opp disse dype misforhold.

Vi har i Norge gjort alvorlige bestrebelser på å være med på å finne løsninger som kan imøtekomme noen av utviklingslandenes mest påtrengende behov. Det vil fortsatt være en viktig og naturlig oppgave for Regjeringen å gjøre nye forsøk på å finne slike løsninger.

Dette er en av de nye viktige dimensjoner i norsk utenrikspolitikk. Som et lite land med en godt utviklet

forståelse for de fattige landenes problemer, og uten internasjonal politisk belastning med en historisk kolonitid, har vi muligheter som ikke alle land har.

Et viktig internasjonalt felt er å bekjempe nød og fattigdom. Et annet er å arbeide for fred. Selv om verden også i det forløpne år har vært forskånet for større væpnede internasjonale konflikter, har vi stadig områder hvor den politiske spenning mellom stater og folk er stor. I Midt-Østen har vi nylig hatt et nytt farlig utbrudd av fiendtligheter.

Den våpenstillstand som er opprettet er en skjør plante. Det har på ny vært nødvendig å engasjere fredsbevarende styrker fra De forente nasjoner.

I samsvar med tradisjonell norsk holdning til å støtte

FN internasjonalt, og i pakt med vår upartiske holdning i Midt-Østen-konflikten, falt det naturlig for Regjeringen å stille norske tropper til rådighet for De forente nasjoner.

Det er en styrke for Regjeringen i en slik situasjon å vite at vi har en så sterk politisk støtte til slike engasjementer.

Jeg vil samtidig gjerne uttrykke Regjeringens anerkjennelse av hvor dyktig og effektivt våre mannskaper har maktet å gjennomføre tjenesten under de nye forhold i denne første tiden som også har budt på krevende og til dels farefulle situasjoner.

Opprustning skaper krigsfare. Derfor er nedrustningsarbeidet et av de viktigste felter for å skape en varig fred i verden. Norge har engasjert seg aktivt i den internasjonale håndtering av nedrustningsspørsmålet. Selv om det er

stormaktene som dominerer bildet når det gjelder rustningene, har også her de små nasjoner en oppgave.

Da Den norske regjering nylig drøftet spørsmålet om nøytronbomben i sammenheng med internasjonal utenriks- og sikkerhetspolitikk, var det i første rekke ut fra et nedrustningssynspunkt at vi gav vår uttalelse.

Vi må alene, og i sammen med andre små nasjoner, advare stormaktene mot videre utvikling av masseødeleggelsesvåpen.

Vi må framfor alt gi vårt bidrag til at de politiske spenninger og den internasjonale mistro som driver denne meningsløse opprustningen, blir redusert og helst fjernet.

Det er en politisk avspenning som alene kan hindre såvel atomopprustning som annen våpenoppladning.

Utviklingen i stormaktenes strategi i de senere år har brakt en ny dimensjon inn i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk ved at Nord-områdene er blitt langt viktigere og mer spenningsfylte enn tidligere. Hovedmålet for norsk politikk i disse områder er å bidra til et lavt spenningsnivå, ro og balanse.

Det gjenstår en stor oppgave i å trekke delelinjene mellom Sovjetunionens og Norges økonomiske soner i Barentshavet. Vi står i begge land overfor et vanskelig utenrikspolitisk spørsmål i denne sammenheng. Det er viktig å beholde den forhandlingskontakt som er innledet, slik at vi gjennom en dialog kan åpne vei til en løsning. Viktigere enn en for rask løsning er å finne en løsning som begge land er rimelig tilfreds med.

De økonomiske problemene vi for tiden har i vårt eget land, er også en del av et større bakenforliggende internasjonalt problem. I de siste 4 - 5 årene har den internasjonale økonomien kommet ut av likevekt. Med 17 millioner arbeidsløse i de vestlige industrilandene nøler jeg ikke med å betegne dette som en internasjonal økonomisk krisetilstand.

I noen land er man sterkere opptatt av å bekjempe prisstigningen enn arbeidsløsheten. I mange land ønsker man å bekjempe arbeidsløsheten, men store underskudd i utenriksøkonomien gjør dette vanskelig.

Resultatet er at selv om det alt i alt for tiden er en svak øking i landenes samlede produksjon, er ikke denne oppgangen sterk nok og stabil nok til å redusere arbeidsløs-

heten. Det oppstår tendenser til å beskytte nasjonale økonomier mot utenlandsk konkurranse. Dette gjør det enda vanskeligere for alle landene som helhet å opprettholde og endog øke sin eksport.

Det viktigste og alvorligste forhold ved denne situasjonen er at den kan bryte ned tilliten til demokratiet. I flere land i Europa kan man se tilsynelatende umotivert vold og protest mot det organiserte samfunn. Hvis dette er tegn på en dyptgående tillitskrise mellom folket og våre demokratiske styreformer, er det fare på ferde.

Den økonomiske krisen er i sitt vesen et internasjonalt fenomen, og kampen mot den må organiseres også på internasjonal basis. Fra norsk side, og fra andre land har det vært gjort forsøk på å bringe drøftingen av de økonomiske problemene inn i internasjonale organer med sikte på en

samlet holdning og løsning av dem.

Vi kan dessverre ikke peke på noen særlig lovende resultater av dette. Det skyldes trolig delvis at man i hvert enkelt land gir ulik prioritet til de ulike oppgavene, i første rekke om man skal legge hovedvekten på å bekjempe arbeidsløshet eller prisstigning.

De økonomiske mulighetene i hvert enkelt land er viktige for hvor langt den enkelte regjering kan føre en aktiv motkonjunkturpolitikk. Den alminnelige utrygghet i det internasjonale betalingssystem har også mye å si.

Den norske regjering vil fortsatt gripe enhver mulighet som byr seg til en reell drøfting av disse spørsmål med sikte på samordnede internasjonale tiltak. Vi har i denne sammenheng god støtte av den europeiske fagbevegelsen,

hvor den norske landsorganisasjonen deltar meget aktivt.

I Norge har diskusjonen innenlands i noen tid vært dominert av en slags kappleik om hvem som så minst uklart inn i framtiden for 1 år tilbake eller så. Jeg tror denne debattform hjelper oss lite til å finne de nødvendige økonomisk/politiske løsninger. Jeg tror uten videre vi kan konstatere at i 1976 og 1977 var det knapt noen her til lands som hadde det fulle og klare bilde av den utviklingen som vi nå er inne i.

Regjeringens politikk for å bringe landet gjennom denne vanskelige tiden er nå klar. Hovedmålet er nå som før å holde sysselsettingen oppe. Alt i alt er det ikke noen store og drastiske krav situasjonen stiller til oss. Jeg tror de fleste vil godta at med de ytre økonomiske problemer som landet er inne i må vi godta å vente 1 år eller 2 på en

videre samlet velstandsøking.

De begrensede ressurser vi har til rådighet for økt forbruk, økt realinntekt - må i samsvar med gode solidaritets-tradisjoner komme de svakest stilte blant pensjonister, lønns-takere, fiskere og jordbrukere til gode. De andre, og det vil være de fleste, må vente noen tid før de kan klatre videre opp velstandsstigen.

Det er denne sosiale profil som Regjeringens tiltak er innrettet mot. Også i de deler av inntektsoppgjøret som skal løses etter at Rikslønnsnemndas kjennelse er falt, vil vi følge denne sosiale profil. Det gjelder i oppgjøret med statstjenestemennene og i jordbruksoppgjøret. Lønnsoppgjøret mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening er som kjent for tiden tatt opp til løsning av Rikslønnsnemnda.

Regjeringen beklager at det i år ikke var mulig å komme fram til en forhandlings- eller meglingsløsning. Slike løsninger er alltid bedre enn de som skjer gjennom et utenforliggende apparat. Men når det først ikke viste seg mulig å finne en løsning gjennom den vanlige forhandlingsveien, stod det ingen annen utvei åpen enn lønnsnemnd. Det ville være en uforsvarlig handling av Regjeringen i den utsatte økonomiske situasjon som landet nå befinner seg å slippe løs en omfattende og kostbar arbeidskonflikt.

Jeg vil gjerne understreke at løsningen av våre økonomiske problemer ikke bare ligger i tilstramming og måtehold. De viktigste trekk er kanskje de som tar sikte på å stimulere eksport og produksjon i våre konkurranseutsatte næringer. Vi må gi våre konkurranseutsatte industrier slike rammebetingelser at de kan hevde seg i det harde

internasjonale konkurranseklima. Dette er den positive vei ut av vanskene. Til dette trengs bl.a. høye investeringer og de nødvendige kreditttilganger.

Regjeringen la i fjor fram langtidsprogrammet for perioden 1978 til 1981. Dette programmet danner grunnlaget for Regjeringens arbeid i de kommende år, sammen med Arbeiderpartiets valgprogram og Landsorganisasjonens handlingsprogram for den samme perioden.

De nye tiltak i den økonomiske politikken som forholdene har gjort nødvendig, rokker ikke ved det grunnleggende politiske innhold i langtidsprogrammet. Hovedinnholdet er å skape et kvalitativt bedre samfunn. Med dette mener vi å legge mer vekt på å utvikle miljøpolitikken, samt å utvide det økonomiske demokrati og likestilling.

De nye økonomiske forhold vi står overfor i år, har gjort det nødvendig å revidere ned en del anslag for inntektsutviklingen i de nærmeste par år. En del ressurskrevende nye tiltak og reformer vil vi måtte utsette eller strekke ut i tid. Men det politiske hovedinnhold i Regjeringens program står fortsatt fast.

Det norske samfunn har passert det stadium i utviklingen hvor det var en markert klassekamp. Vi har i Norge nådd langt i retning av å skape likhet med like muligheter for all ungdom uansett hvor i landet de kommer fra og hvilke yrker foreldrene har. Vi er kommet lengre enn de fleste land i å jevne ut inntekter og i å fjerne privilegier for enkelte grupper.

Vi har ikke løst alle problemer ennå i denne politikken for å skape større likhet. Men de største og mest avgjørende

skillelinjer er redusert eller fjernet. Det er denne veien vi vil gå videre på i samsvar med Regjeringens langtidsprogram. Vi skal gi større muligheter for kvinner til å utfolde seg i samfunnet. Vi vil fortsatt arbeide for større likhet i mulighetene når det gjelder utdanning og yrkesvalg. Vi vil fortsatt ta vare på de økonomiske interessene til de svakest stilte som heller ikke har sterke nok organisasjoner til å vinne fram. I arbeidslivet har vi kanskje de fleste større gjenstående oppgaver når det gjelder å utvikle demokratiet. Dels gjennom de muligheter som åpner seg gjennom den nye arbeidsmiljøloven, dels ved på annen måte å utnytte de ressurser og de muligheter som ligger hos de ansatte i bedriftene, vil vi ta sikte på å styrke samspillet mellom de forskjellige grupper i arbeidslivet. På denne måten vil vi

både oppnå en høyere økonomisk effektivitet, og ikke minst vil vi kunne oppnå en større mulighet for den enkelte til å utfolde sine personlige evner og krefter gjennom sin innsats i arbeidslivet.

Vi er i internasjonalt sammenheng gunstig stilt. Vi har et sterkere økonomisk grunnlag enn de fleste andre land. Vi har innen vårt eget folk mindre politiske, økonomiske og sosiale spenninger enn vi finner i svært mange andre land. Det er på dette trygge grunnlag vi vil virkeliggjøre de uløste oppgaver i retning av å styrke menneskeverd og demokrati.